

PISA2022

VLAAMSE RESULTATEN

FINANCIËLE GELETTERDHEID

Wikifin
Dag van de Financiële Educatie
Brussel, 14 november 2024

INHOUD

- 1) Inleiding
- 2) Prestaties van 15-jarige leerlingen
- 3) Verschillen in prestaties tussen 15-jarige leerlingen
- 4) Verschillen in prestaties tussen 15-jarige leerlingen begrijpen
- 5) Conclusie

1) INLEIDING

Doel = de kennis en vaardigheden van 15-jarige leerlingen in kaart brengen op vlak van wiskunde, lezen en wetenschappen en andere domeinen (vb. financiële geletterdheid)

Scope = wereldwijd : $\pm$ 620.000 leerlingen uit 81 landen
Financiële geletterdheid: 98.000 leerlingen uit 20 landen

Timing = driejaarlijks – nu 4 jaar ertussen door COVID-19 pandemie
Financiële geletterdheid: 2012, 2015, 2018, 2022

WAT IS FINANCIËLE GELETTERDHEID?

- Definitie **Financiële geletterdheid (FG)**:
 - ✓ 1) De **kennis** hebben over en het **inzicht** hebben in financiële concepten en risico's,
 - ✓ 2) de **vaardigheden en attitudes** hebben om de kennis en het inzicht **aan te wenden** om effectieve beslissingen te nemen binnen verschillende financiële contexten, om het financiële welzijn van individuen en de samenleving te verbeteren en om deelname aan het economische leven mogelijk te maken.

WAT IS FINANCIËLE GELETTERDHEID?

- Raamwerk **Financiële geletterdheid**: 3 dimensies

- ✓ 1) Inhoud
- ✓ 2) Proces
- ✓ 3) Context

Inhoud

De 4 inhoudelijke categorieën omvatten *kennis en begrip* die essentieel zijn voor financiële geletterdheid

1. Geld en transacties
2. Plannen en beheren van financiën
3. Risico en beloning
4. Financieel landschap

Proces

De 4 procescategorieën beschrijven de *vaardigheid* van leerlingen om relevante concepten te herkennen, *toe te passen*, te begrijpen, te analyseren, te evalueren en een oplossing te suggereren

1. Financiële informatie identificeren
2. Financiële informatie en situaties analyseren
3. Financiële kwesties evalueren
4. Financiële kennis en inzichten toepassen

Context

De 4 contextcategorieën verwijzen naar *situaties* waarin financiële kennis, vaardigheden en inzichten zijn toegepast, gaande van het persoonlijke tot het mondiale

1. Onderwijs en werk
2. Huis en gezin
3. Individu
4. Maatschappij

■ Voorbeelditem

PISA 2022

NIEUWE FIETS
Vraag 1 / 2

Gebruik "Nieuwe fiets" hiernaast. Klik op het juiste antwoord en typ daarna een uitleg.

Gert koopt een fiets.
Hij gaat een lening aan bij het financieringsbedrijf van de fietsenwinkel.
Hoeveel zal Gert waarschijnlijk betalen?

☐ Minder dan 600 zed.
☐ Meer dan 600 zed.
☐ Precies 600 zed.

Verduidelijk je antwoord.

NIEUWE FIETS

Mountainbike
600 zed cash!
Heb je het geld niet? Vraag in de winkel naar onze financiële aanbiedingen.
Lage rentevoeten beschikbaar!

■ Situering binnen raamwerk

Inhoud	Geld en transacties
Proces	Financiële informatie identificeren
Context	Individu

■ Voorbeelditem

PISA 2022

NIEUWE FIETS
Vraag 2 / 2

Gebruik "Nieuwe fiets" hiernaast. Klik op het juiste antwoord.

Verschiede fietsen werden gestolen in de buurt waar Gert woont.

Welk type product zal Gert financieel beschermen als zijn fiets uit zijn garage wordt gestolen?

- ☐ Inboedelverzekering.
- ☐ Rolscheques.
- ☐ Overheidsobligaties.
- ☐ Hypotheek.

NIEUWE FIETS

Mountainbike
600 zed cash!

Heb je het geld niet? Vraag in de winkel naar onze financiële aanbiedingen.

Lage rentevoeten beschikbaar!

■ Situering binnen raamwerk

Inhoud	Risico en beloning
Proces	Financiële informatie identificeren
Context	Huis en gezin

■ Voorbeelditem

PISA 2018

REKENINGAFSCHRIFT
Vraag 2 / 2

Gebruik "Rekeningafschrift" hiernaast. Typ je antwoord met de cijfertoetsen.

Op 3 december werden de volgende transacties uitgevoerd:

- Een loon van 575 zed werd gestort op de rekening van mevr. Burgers.
- Mevr. Burgers schreef 130 zed over op de rekening van haar zoon.

Mevr. Burgers voerde geen andere transacties uit op 3 december.

Wat was haar nieuwe banksaldo op 3 december op de afsluiting van de dag?

Saldo in zed:

REKENINGAFSCHRIFT

Elke week schrijft mevr. Burgers 130 zed over op de bankrekening van haar zoon.

In Zedland rekenen banken een bepaalde kost aan voor elke overschrijving.

Mevr. Burgers heeft in november 2011 het volgende rekeningafschrift gekregen van haar bank.

ZEDBANK				
Afschrift voor: mevrouw Burgers		Soort rekening: Zichtrekening		
Maand: november 2011		Rekeningnummer: Z0005689		
Datum	Transactiedetails	Credit	Debet	Saldo
1-Nov	Beginsaldo			1780,25
5-Nov	Loon	575,00		2355,25
5-Nov	Overschrijving		130,00	2225,25
5-Nov	Kost overschrijving		1,50	2223,75
12-Nov	Loon	575,00		2798,75
12-Nov	Overschrijving		130,00	2668,75
12-Nov	Kost overschrijving		1,50	2667,25
13-Nov	Geldopname		165,00	2502,25
19-Nov	Loon	575,00		3077,25
19-Nov	Overschrijving		130,00	2947,25
19-Nov	Kost overschrijving		1,50	2945,75
26-Nov	Loon	575,00		3520,75
26-Nov	Overschrijving		130,00	3390,75
26-Nov	Kost overschrijving		1,50	3389,25
27-Nov	Geldopname		180,00	3209,25
27-Nov	Geldopname (Huur)		1200,00	2009,25
30-Nov	Rente	6,10		2015,35

■ Situering binnen raamwerk

Inhoud	Geld en transacties
Proces	Financiële informatie en situaties analyseren
Context	Huis en gezin

2) PRESTATIES 15-JARIGE LEERLINGEN

In Vlaanderen vanuit
internationaal perspectief

VLAAMS RAPPORT

- Alle **20 landen** die in PISA2022 deelgenomen hebben aan de test voor financiële geletterdheid opgenomen in het rapport
 - 14 OESO landen
 - 6 partnerlanden
- In Vlaanderen: 1189 leerlingen

Vlaams Rapport PISA2022

Financiële geletterdheid

GEMIDDELDE PRESTATIE

- **Vlaanderen scoort het hoogst** voor financiële geletterdheid
- Denemarken en Nederland presteren op hetzelfde niveau
- De 17 andere landen scoren significant lager dan Vlaanderen

Financiële geletterdheid			
Land	Gemiddelde	SE	95% BI
Vlaanderen	527	(3,2)	520-533
Denemarken	521	(2,4)	516-525
Canada	519	(2,4)	514-523
Nederland	517	(4,4)	508-526
Tsjechische Republiek	507	(2,2)	502-511
Oostenrijk	506	(2,8)	501-512
Polen	506	(2,7)	501-511
Verenigde Staten	505	(4,9)	496-515
OESO-gem.	496	(0,9)	495-498
Portugal	494	(2,4)	490-499
Hongarije	492	(3,1)	486-499
Noorwegen	489	(2,6)	484-494
Spanje	486	(2,7)	481-491
Italië	484	(3,1)	477-490
Verenigde Arabische Emiraten	441	(1,6)	438-444
Bulgarije	426	(3,7)	419-433
Peru	421	(3,0)	415-427
Costa Rica	418	(3,1)	412-424
Brazilië	416	(2,3)	411-420
Saoedi-Arabië	412	(2,6)	407-418
Maleisië	406	(2,9)	400-412
Significant hoger dan Vlaanderen			
Niet significant verschillend van Vlaanderen			
Significant lager dan Vlaanderen			

VAARDIGHEIDSNIVEAUS

- Per niveau kan beschreven worden over welke vaardigheden leerlingen beschikken
- Referentiepunt (niveau 2) = de noodzakelijke attitudes en vaardigheden om zelfstandig alledaagse financiële problemen te kunnen oplossen

Niveau	Financiële geletterdheid	
5	≥ 625	toppresteerders
4	550- <625	
3	475- <550	
2	400- <475	referentiepunt
1	326- <400	laagpresteerders
<1	<326	

VAARDIGHEIDSNIVEAUS

Niveau	Punten	OESO-gem.	Vlaanderen
5	≥625	10,6%	16,5%
4	550-<625	21,4%	27,4%
3	475-<550	27,6%	27,1%
2	400-<475	22,5%	17,0%
1	326-<400	12,9%	9,1%
< 1	<326	5,0%	2,9%

Toppresteerders

- OESO: 10,6%
- Vlaanderen: 16,5%

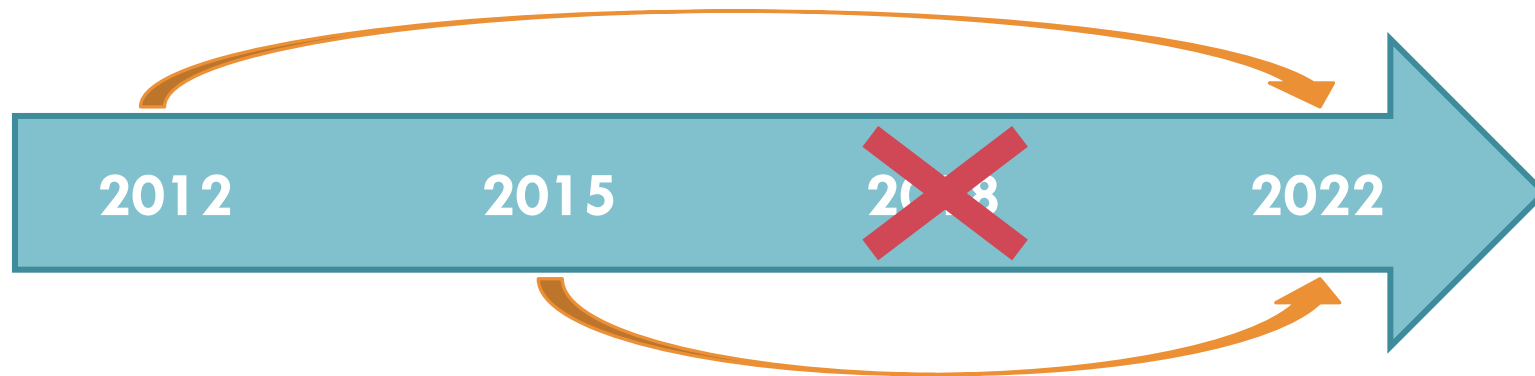

Laagpresteerders

- OESO: 17,9%
- Vlaanderen: 12,0%

TRENDS IN FINANCIËLE GELETTERDHEID

- Sinds 2012 test PISA financiële geletterdheid driejaarlijks → mogelijk om veranderingen doorheen de tijd te bekijken

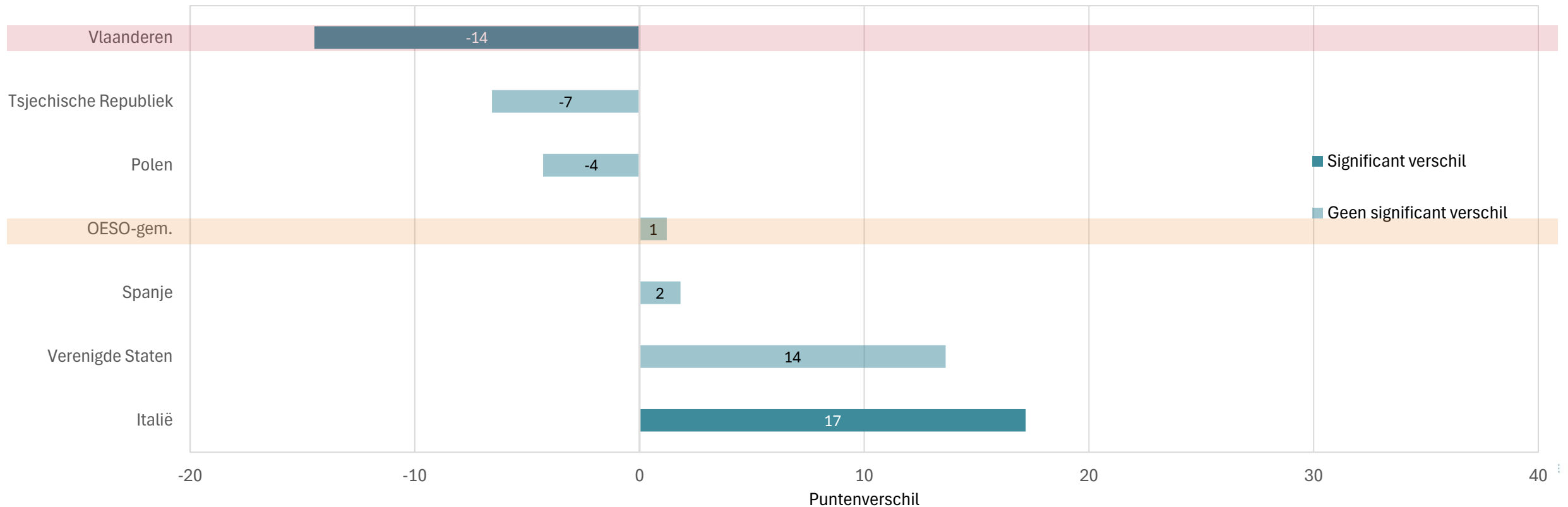

- Niet elk land neemt altijd deel (Vlaanderen niet in 2018) → maakt bestuderen van veranderingen over tijd moeilijker

TRENDS IN GEMIDDELDE PRESTATIE

■ TRENDS 2012-2022

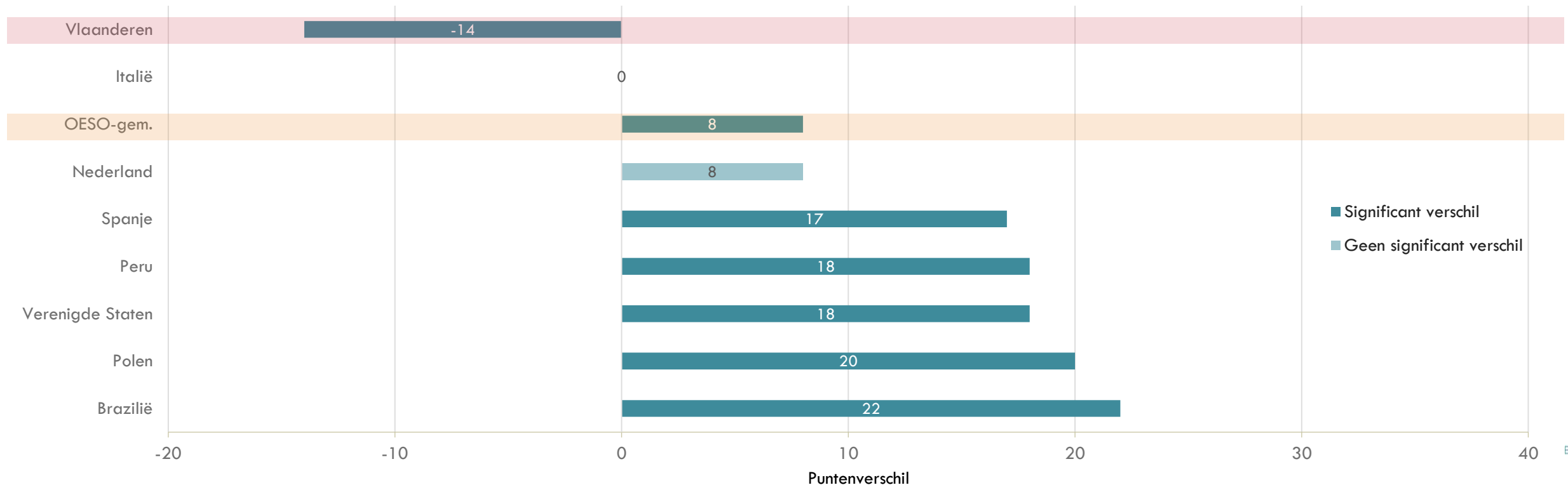
- Vlaanderen: significante afname (-14) in prestatie financiële geletterdheid

TRENDS IN GEMIDDELDE PRESTATIE

■ TRENDS 2015-2022

- Vlaanderen significante afname (-14) in prestatie financiële geletterdheid

TRENDS IN VAARDIGHEIDSNIVEAUS

- Trends in vaardigheidsniveaus in Vlaanderen

	Aandeel laagpresteerders	Aandeel toppresteerders
Tussen 2012 en 2022	Significante toename	Stabiel
Tussen 2015 en 2022	Stabiel	Significante afname

3) VERSCHILLEN IN PRESTATIES TUSSEN 15-JARIGE LEERLINGEN

In Vlaanderen vanuit
internationaal perspectief

VERSCHILLEN TUSSEN **10% HOOGST EN 10% LAAGST PRESTERENDE LEERLINGEN**

- Kloof (puntenverschil) tussen de **10% hoogst en de 10% laagst presterende leerlingen**

	Gemiddelde score van		Scoreverschil
	10% laagst presterende lln	10% hoogst presterende lln	
Vlaanderen	389	650	261
OESO	366	622	256

VERSCHILLEN OP BASIS VAN GESLACHT

- Gemiddelde score
 - ✓ OESO: jongens > meisjes
 - ✓ Vlaanderen: jongens = meisjes
- Percentage top- en laagpresteerders

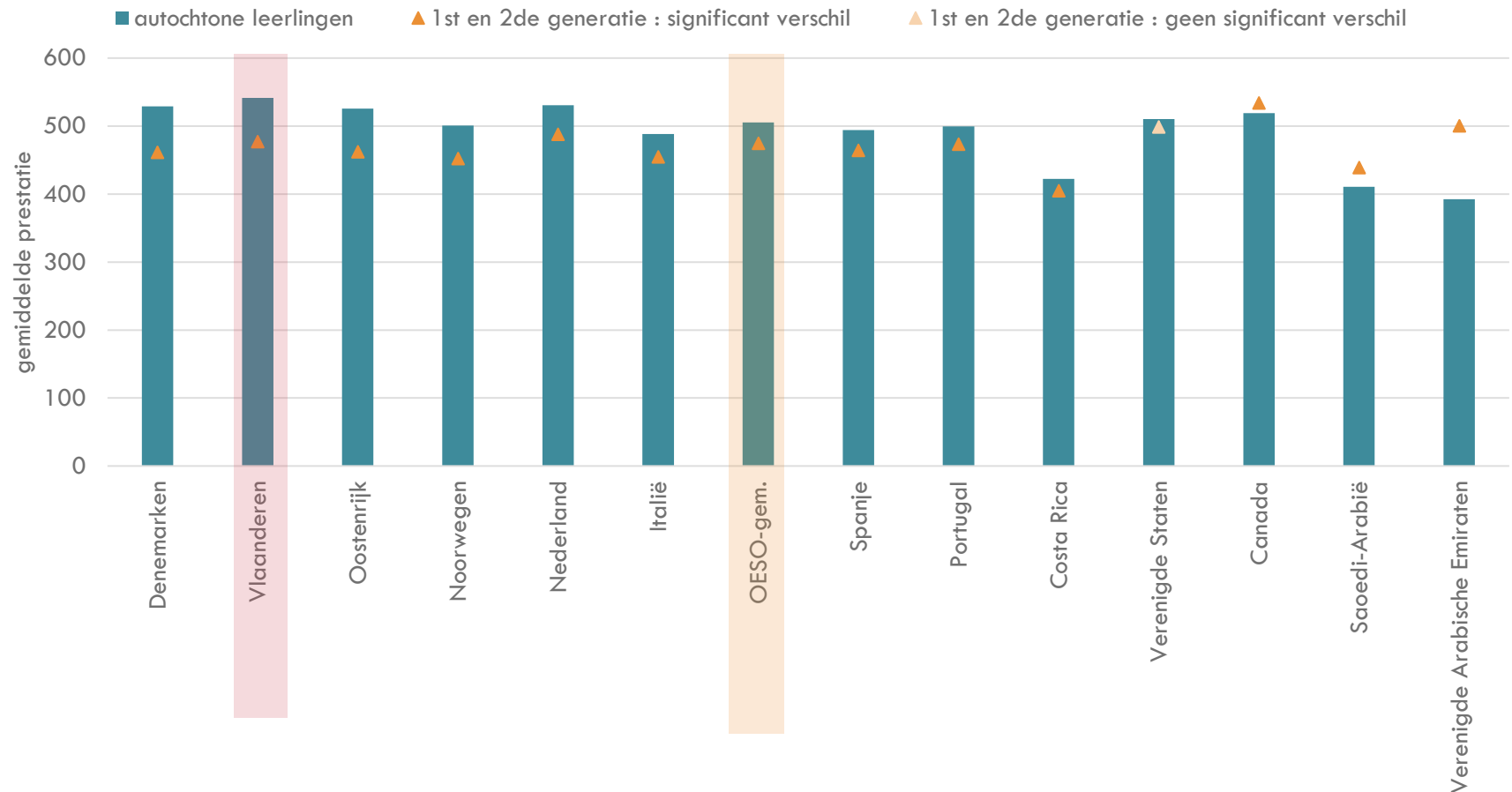
	% toppresteerders	% laagpresteerders
Vlaanderen	Jongens (16,8%) = meisjes (16,2%)	Jongens (13,8%) > meisjes (10,4%)
OESO	Jongens (12,4%) > meisjes (8,7%)	Jongens (19,0%) > meisjes (17,6%)

VERSCHILLEN OP BASIS VAN SES

	Gemiddelde score van leerlingen uit:		
	25% minst bevoorrechte gezinnen	25% meest bevoorrechte gezinnen	Scoreverschil
Vlaanderen	473	577	104
OESO	462	549	87

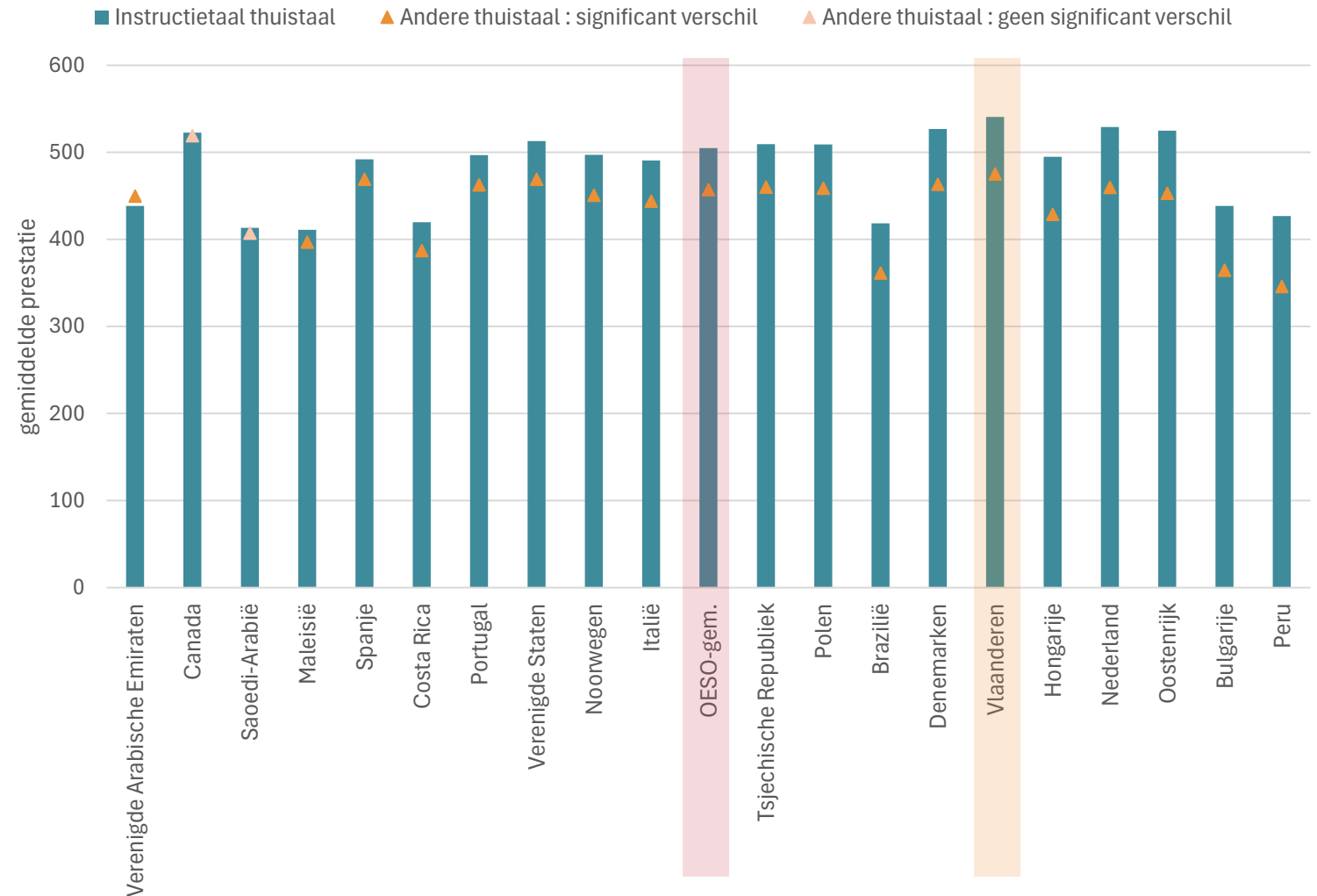
VERSCHILLEN OP BASIS VAN MIGRATIESTATUS

- In meeste landen: autochtone leerlingen > leerlingen met migratieachtergrond
- Prestatiekloof in Vlaanderen significant groter dan gemiddeld over OESO-landen

VERSCHILLEN OP BASIS VAN THUISTAAL

- In bijna alle landen: leerlingen die thuis de instructietaal spreken > leerlingen die thuis een andere taal spreken

VERSCHILLEN OP BASIS VAN THUISTAAL

- Autochtone leerlingen die thuis NL spreken > autochtone leerlingen die thuis een andere taal spreken
- Leerlingen met migratieachtergrond die thuis NL spreken = leerlingen met migratieachtergrond die thuis een andere taal spreken

	Gemiddelde score van leerlingen die		Scoreverschil
	thuis Nederlands of een Vlaams dialect spreken	thuis een andere taal spreken	
Autochtone leerlingen	547	491	56
Leerlingen met een migratieachtergrond	489	472	17

VERSCHILLEN OP BASIS VAN ONDERWIJSVORM

- Leerlingen in het ASO scoren het hoogst

	Gemiddelde score
ASO	589 (2,86)
KSO	516 (7,80)
TSO	508 (4,41)
BSO	410 (3,71)

4) VERSCHILLEN IN PRESTATIES TUSSEN 15-JARIGE LEERLINGEN BEGRIJPEN

SAMENHANG FINANCIËLE GELETTERDHEID EN ANDERE DOMEINEN

- Correlatie financiële geletterdheid met wiskundige geletterdheid en leesvaardigheid
 - **Sterke samenhang**

	OESO		Vlaanderen	
	wiskundige geletterdheid	leesvaardigheid	wiskundige geletterdheid	leesvaardigheid
financiële geletterdheid	0,87	0,83	0,89	0,85
wiskundige geletterdheid		0,82		0,83

THUISMILIEU: OUDERLIJKE BETROKKENHEID

■ Ouderlijke betrokkenheid

- Gemeten via leerlingenvragenlijst (7 items)
- Antwoordopties: *(bijna) nooit; 1 of 2 keer per maand; 1 of 2 keer per week; bijna elke dag*

■ Percentage leerlingen dat *minstens maandelijks* met ouders (of voogd) spreekt over...

	Vlaanderen	OESO
Je beslissingen over uitgaven	77	76
Je beslissingen over sparen	75	76
Het gezinsbudget	40	56
Geld voor dingen die je wilt kopen	83	83
Nieuws met betrekking tot economie of financiën	50	58
Hoe je toelage of zakgeld te gebruiken	71	71
Online winkelen	80	77

THUISMILIEU: OUDERLIJKE BETROKKENHEID SAMENHANG MET FG

- Samenhang verschilt van onderwerp tot onderwerp:
- Gezinsbudget:
 - Negatieve samenhang met FG
- Geld voor dingen die je wilt kopen, je beslissingen over uitgaven, en online winkelen:
 - Leerlingen die maandelijks over deze onderwerpen spreken met hun ouders scoren hoger voor FG dan leerlingen die dit (bijna) nooit bespreken
- Alle onderwerpen:
 - Leerlingen die heel vaak (bijna elke dag) over geldzaken spreken met hun ouders scoren lager voor FG dan leerlingen die hier minder vaak over praten

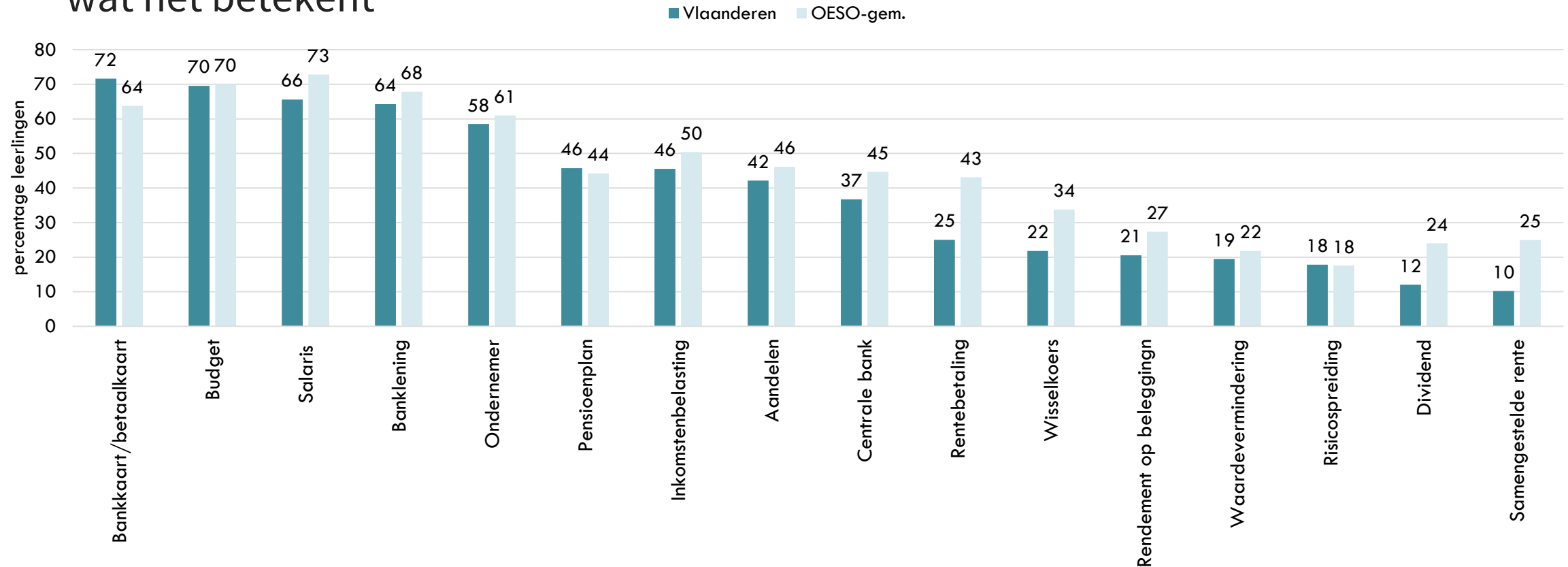
FINANCIËLE EDUCATIE: KENNIS FINANCIËLE TERMEN

- **Financiële termen geleerd op school**

- Gemeten via leerlingenvragenlijst (16 termen)
- Antwoordopties: *nog nooit van gehoord; ervan gehoord maar ik herinner me de betekenis niet; erover geleerd en ik weet wat het betekent*

FINANCIËLE EDUCATIE: KENNIS FINANCIËLE TERMEN

- Percentage leerlingen dat aangeeft over de term geleerd te hebben en te weten wat het betekent

FINANCIËLE EDUCATIE: KENNIS FINANCIËLE TERMEN SAMENHANG MET FG

- Voor de analyses werd een index gemaakt op basis van de 16 termen:
index kennis financiële termen
- **Positieve samenhang** tussen index kennis financiële termen en score voor financiële geletterdheid
 - ✓ Vlaanderen: aanleren van 1 extra term gaat gepaard met een **puntenverschil van +3 punten** in de gemiddelde score voor FG
 - ✓ Na controle voor achtergrondkenmerken en voor prestaties voor wiskunde en lezen: verband kleiner maar nog significant

FINANCIËLE EDUCATIE: FINANCIËLE PRAKTIJKEN

■ Financiële praktijken

- Gemeten via leerlingenvragenlijst (6 items)
- Antwoordopties: nooit; soms; vaak

- Percentage leerlingen dat *soms of vaak* de volgende activiteiten tegengekomen zijn in een les op school

	Vlaanderen	OESO
Het doel en het gebruik van geld beschrijven	55	64
Nadenken over het verschil tussen geld besteden aan noodzakelijkheden en geld besteden aan wensen	56	67
Manieren bedenken om een uitgave te kunnen betalen	51	60
De rechten van consumenten bespreken bij het omgaan met financiële instellingen	45	52
Bespreken hoe geld dat op de beurs is belegd van waarde kan veranderen in de loop van de tijd	44	54
Advertenties analyseren om te begrijpen hoe zij mensen aansporen om dingen te kopen	55	63

FINANCIËLE EDUCATIE: FINANCIËLE PRAKTIJKEN SAMENHANG MET FG

- Voor de analyses werd een index gemaakt op basis van de 6 financiële praktijken: **index voor educatie over financiële praktijken op school**
- **Negatieve samenhang** tussen index voor educatie over financiële praktijken en score voor financiële geletterdheid
 - ✓ Vlaanderen: toename van 1 punt op de index gaat gepaard met een **puntenverschil van -23 punten** in de gemiddelde score voor FG
 - ✓ Maar na controle voor achtergrondkenmerken en voor prestaties voor wiskunde en lezen: verband niet meer significant

5) CONCLUSIE

CONCLUSIE

- Vlaanderen hoogste prestatie voor financiële geletterdheid
- Significante afname in financiële geletterdheid sinds PISA2012 en PISA2015, significant sterkere afname dan in meeste andere landen
- In vergelijking met de andere deelnemende landen heeft Vlaanderen relatief veel toppresteerders en relatief weinig laagpresteerders
- Verschillende factoren hangen samen met individuele verschillen in de prestaties voor financiële geletterdheid (bv. SES, migratiestatus, thuistaal)
- Ook prestaties voor andere domeinen (bv. wiskundige geletterdheid en leesvaardigheid) en ervaringen op school (bv. onderwijsvorm, financiële educatie) en thuis (bv. ouderlijke betrokkenheid) kunnen verschillen helpen begrijpen
- Oorzaak-gevolg uitspraken niet mogelijk

VRAGEN?